



SPRAWY TOWARZYSTWA.

I.

Sprawozdanie z czynności dziesięcioletniej Towarzystwa Ludoznawczego we Lwowie.

Na zjeździe lekarzy i przyrodników polskich w Krakowie, dnia 22 sierpnia r. 1891 w sekcji antropologicznej — rzucił myśl założenia Towarzystwa ludoznawczego p. Seweryn Udziela, terażniejszy inspektor szkół ludowych okręgu podgórskiego.

Tę myśl uznano za trafną, więc uchwalono wybrać komitet, któryby się zajął utworzeniem Towarzystwa ludoznawczego z siedzibą w Krakowie. Do komitetu wybrano p. p. Prof. dr. Izydora Kopernickiego, dr. Andryana Baranieckiego, prof. dr. Rostafińskiego, prof. Bronisława Gustawicza i Seweryna Udzielę. Wkrótce potem umarli p. p. Prof. Kopernicki i dr. Baraniecki, zaś p. p. Gustawicz i Rostafiński nie mogli zająć się tą sprawą, a p. Udziela mieszkał wówczas daleko od Krakowa, w Gorlicach i dlatego zapomniano o uchwale z dnia 22. sierpnia 1891.

Po dwóch latach postanowiłem zawiązać podobne stowarzyszenie we Lwowie, kiedy w Krakowie nie przyszło do skutku. Przedstawiłem całą sprawę prof. dr. Niemiłowiczowi we Lwowie, a ten zaprosił do siebie p. p. Kolbuszewskiego, dr. Krčeka, Wasilewskiego, prof. Hankiewicza i dr. Frankę na posiedzenie, na którym uchwalono statut według mego projektu dla »Stowarzyszenia ludoznawczego«.

Statut ten z powodu małej nieformalności nie uzyskał zatwierdzenia c. k. Namiestnictwa.

Wtedy prof. dr. Antoni Kalina poruszył tę sprawę na zjeździe literatów i dziennikarzy w czasie wystawy krajowej we Lwowie w 1894 r.

Członkowie zjazdu oświadczyli się za założeniem Towarzystwa ludoznawczego i wybrali komisję do przeprowadzenia

tej uchwały. W skład komisji weszli p. p. Dr. Baudouin de Courtenay, Dr. H. Biegeleisen, Dr. Franko, Dr. Kalina, Dr. Karłowicz, E. Kolbuszowski, St. Ramułt i M. Rybowski.

Komisja opracowała statut, dała towarzystwu nazwę »Towarzystwo ludoznawcze« i uzyskała aprobatę c. k. Namiestnictwa.

Dr. Kalina zaprosił przyjaciół ludoznawstwa na pierwsze zgromadzenie dnia 9. lutego 1895. Odkonano je w sali ratuszowej, w obecności 64 członków pod przewodnictwem p. Bolesława Baranowskiego, krajowego inspektora szkół ludowych.

Wtedy zawiązano stowarzyszenie i wybrano Zarząd. W skład jego weszli p. p. Dr. Antoni Kalina, prof. Wszechnicy, jako prezes. Władysław Federowicz, właściciel dóbr ziemskich, jako wiceprezes. P. p. Dr. H. Biegeleisen, dyrektor szkoły ludowej, Kazimierz Bruchnalski, profesor szkoły przemysłowej, dr. Iwan Franko, redaktor pisma »Zitje i Slovo«, Edmund Kolbuszowski, literat, dr. Jan Niemiec, dyrektor szkoły ewangelickiej jako członkowie wydziału. Zastępcami członków wydziału wybrano pp. Stefana Ramułta, urzędnika Tow. kredyt. ziemskiego, dr. Antoniego Rehmana prof. Wszechnicy, Mikołaja Rybowskiego, kierownika szkoły kolejowej, Adolfa Strzeleckiego, literata, ks. dr. Leona Wałęgę, prof. Wszechnicy i wicerektora Seminarium duchownego. Do komisji kontrolującej wybrani pp.: Franciszek Rawita-Gawroński, literat, ks. Jan Gnatowski, prałat, dr. Benedykt Dybowski, prof. Wszechnicy.

Nowy zarząd uchwalił napisać odezwę do społeczeństwa z zaproszeniem przystępowania do Towarzystwa, postanowił zniżyć wkładkę roczną nauczycielom ludowym na 2 korony a wpisowe na 1 koronę, utworzył sekcje naukowe: geograficzną, antropologiczną, przemysłową, muzyczną, literacką, archeologiczną, przyrodznawstwa ludowego i socjologiczną.

Uchwalił wydawać miesięcznik »Lud« zeszytami objętości najmniej dwóch arkuszy druku; później zamieniono go na kwartalnik. Wreszcie zawiązał stosunki z redakcjami pism, osobliwie naukowych i z Towarzystwami pokrewnymi za granicą.

Wskutek odezwy wpisało się do Towarzystwa ludoznawczego w pierwszym roku 194 członków.

Każdy początek jest trudny, to też prezes dr. Kalina namozolił się wiele, nim pozyskał Towarzystwu członków a współpracowników dla »Ludu«. On wlał duszę swą i serce w Towarzystwo. Jego to zasługa, że się rozrosło i przekonało nasze społeczeństwo, że Towarzystwo ludoznawcze nie podkopuje religii, nie bawi się w politykę, nie występuje wrogo przeciwko żadnej warstwie narodu, ale z zapałem i umiłowaniem bada zwyczaje i obyczaje ludu naszego.

Roczniki »Ludu« są najlepszym dowodem żywotności Towarzystwa, a skutecznej i pożytecznej działalności Zarządu.

Roczniki zawierają mnóstwo cennych rozpraw, i zbiorów materyałów etnograficznych.

Zarząd główny, a raczej jego prezes Dr. Kalina pracował z poświęceniem swego zdrowia i czasu nad rozwojem Towarzystwa. W ubiegłym dziesięcioleciu urządził 10 walnych zgromadzeń, 62 posiedzeń zarządu a 43 zgromadzeń naukowych.

Gorliwi członkowie zamieszkali na prowincyi utworzyli oddziały naszego stowarzyszenia. I tak: dnia 3 grudnia 1897 założył prof. p. Ludwik Młynek oddział w Buczaczu. Przewodniczył tam p. Młynek a zastępcą jego był dr. Mieczysław Hirschler.

W Wieliczce, założył oddział dnia 5. kwietnia 1898 inspektor p. Seweryn Udziela.

W Krakowie utworzono oddział dnia 4. grudnia 1898. Przewodniczył pan Jan Świątek a sekretarzował pan Jan Jakubiec.

W Tarnowie powstał oddział dnia 13. marca 1899, któremu przewodniczył p. Ernest Friedberg, a jako sekretarz p. Jan Schneider.

Dnia 13. stycznia 1900 założono oddział w Chrzanowie. Przewodniczącym był wybrany p. Bronisław Gustawicz, sekretarzem, p. Józef Szablowski.

Z każdym rokiem wzrastała liczba członków, teraz liczy Towarzystwo ludoznawcze 300 członków zwyczajnych. Członkami honorowymi zamianowano Dr. Karłowicza i hr. Włodzimiarza Dzieduszyckiego. Obydwaj już nieżyją.

Członków korespondentów było 4. P. Franciszek Bartoś, radca szkolny w Bernie morawskim, Dr. Klemens Koehler radca zdrowia w Poznaniu, Dr. Władysław Łebiński, literat w Poznaniu, Dr. Jerzy Poliwka, prof. Uniwersytetu w Pradze.

Z wysiłku pracy omdlały ręce Dr Kalinie, zapadł na zdrowiu, a nie mogąc się poświęcać naszemu stowarzyszeniu, postanowił rozłożyć pracę na Zarząd główny i na zarządy oddziałowe, a redakcyę »Ludu« powierzyć świeżym siłom. Na redaktorów uprosił p. p. prof. K. Potkańskiego i inspektora szkolnego p. S. Udzielę, którzy od 30 stycznia roku 1904 »Lud« redagują i wydają w Krakowie w drukarni Wszechnicy Jagiellońskiej.

Dr. Kalina nie tylko gorliwie pracował nad wydawnictwem »Ludu«, ale także gromadził skrzętnie zbiory i bibliotekę. — Niestety, z braku funduszów nie było ich gdzie pomieścić. Towarzystwo ludoznawcze nie mogło utrzymywać odpowiedniego lokalu.

Teraz wynajęto pokój, więc nowy Zarząd zajmie się należytem uporządkowaniem tych zbiorów. Nie traćmy nadziei w świetny rozwój Towarzystwa, co wtedy nastąpi, gdy spo-

łeczeństwo zrozumie doniosły cel naszych zabiegów i poprze je pracą, zbiorami materiałów etnograficznych, jako też ofiarą pieniężną.

Mikołaj Rybowski.

II.

Przebieg obrad na XI. Walnem Zgromadzeniu Towarzystwa Ludoznawczego we Lwowie.

XI Walne Zgromadzenie członków Tow. Ludoznawczego we Lwowie odbyło się dnia 10. czerwca 1905 r. w sali wykładowej Miejskiego Muzeum Przemysłowego.

Przewodniczył prezes Towarzystwa Prof. Dr. Antoni Kalina, protokół prowadził zastępca sekretarza p. Mieczysław Treter.

1. Prezes w krótkiej swej przemowie powitał gości i członków przybyłych z dalszych stron. Następnie przedstawił ważniejsze chwile w 10-letnim rozwoju towarzystwa i zachęcał zebranych do dalszej i gorliwszej, niż dotąd pracy na polu ludoznawstwa polskiego, wreszcie poświęcił słów kilka zmarłym członkom towarzystwa, między innymi ś. p. Drowi J. Karłowiczowi, K. Mokłowskiemu i J. Witortowi.

2. Członek Zarządu p. Mikołaj Rybowski odczytał sprawozdanie z 10-letniej czynności Towarzystwa.

3. Dr. Z. Gargas, odczytał sprawozdanie skarbnika za rok 1904 i imieniem komisji kontrolującej postawił wniosek udzielenia skarbnikowi absolutorium, co też uczyniono.

4. Następnie wywiązała się dyskusja nad poparciem, jakiego Towarzystwo doznaje od społeczeństwa i instytucji publicznych. W sprawie tej zabrali głos: Dr. Gargas, prof. Dr. Kalina i p. G. Smolski. W rezultacie Walne Zgromadzenie uchwaliło odnieść się z prośbą o przyznanie Towarzystwu subwencji do Świetnej Rady miejskiej miasta Krakowa, do wszystkich galicyjskich rad powiatowych i do większych rad gminnych. (Poruczono nowemu Zarządowi).

5. Dr. Gargas imieniem Zarządu Towarzystwa postawił wniosek udzielenia Prof. Dr. Kalinie godności członka honorowego; wniosek przyjęło Walne Zgromadzenie przez akklamację.

6. Dokonano wyboru prezydium i uzupełniono Zarząd w sposób następujący: Prezesem wybrano przez akklamację prof. Dra Józefa Kallenbacha, 1-szym zastępcą prezesa prof. Dra Wilhelma Bruchnalskiego, 2-gim zastępcą prezesa p. Stanisława Bala. Do Zarządu weszli pp.: Dr. Zygmunt Gargas, Dr. Michał Janik, Józef Klemensiewicz, Ks. Józef Krechowicz, Dr. Jan Leciejewski, Józef Pelczarski, Tadeusz Pini, Mikołaj Rybowski i Mieczysław Treter.

7. Na wniosek p. Fr. Rawity Gawrońskiego i p. St. Bała, uchwalono: Walne Zgromadzenie Towarzystwa Ludoznawczego porucza Zarządowi Towarzystwa zorganizowanie sekcji archeologicznej.

8. Na wniosek Prof. Dr. A. Kaliny uchwalono:

Walne Zgromadzenie Tow. Ludoznawczego powierza p. Janowi Świętkowi wznowienie i zorganizowanie oddziału krakowskiego.

9. Na wniosek p. St. Bała pozostawiono komisję kontrolującą w składzie dotychczasowym, należą więc do niej p.p.: Bolesław Lewicki, Władysław Schmidt i Dr. Michał Wasung.

Na tem prezes Towarzystwa Prof. Dr. Józef Kallenbach zamknął Walne Zgromadzenie, a rozpoczęły się obrady Zjazdu.

Mieczysław Treter

zast. sekretarza.

Lwów dnia 10 czerwca 1905 r.

III.

Posiedzenia Zarządu.

Czwarte posiedzenie Zarządu za r. adm. 1905, odbyło się dnia 22 maja b. r. w lokalu Towarzystwa.

Obecni pp.: Bał, Klemensiewicz, X. Krechowicz, Rybowski, Prof. Studziński, Treter. Usprawiedliwili swą nieobecność pp.: Prof. Bruchnalski i Siwak.

Przewodniczył zastępca prezesa p. St. Bał.

1. Przyjęto sześciu nowych członków.

2. Uchwalono sprawić 2 nowe szafy na pomieszczenie książek i zamówić odpowiednie tablice z firmą Towarzystwa.

3. Ustanowiono stałe dyżury w lokalu Towarzystwa.

4. Przyjęto do wiadomości sprawozdanie kasowe skarbnika.

5. Ułożono porządek Walnego Zgromadzenia.

6. Omawiano kandydatów na prezesa, wiceprezesa i członków Zarządu.

Mieczysław Treter m. p.

zast. sekretarza.

Stanisław Bał m. p.

zast. prezesa,

Piąte posiedzenie Zarządu za r. adm. 1905 odbyło się dnia 6 czerwca b. r. w lokalu Towarzystwa.

Obecni pp.: Bał, Bayzer, Prof. Dr. Bruchnalski, Dr. Gargas, Klemensiewicz, Pełczarski, Rybowski, Siemiradzki, Siwak i Treter.

Przewodniczył zastępca prezesa p. St. Bal.

1. Przyjęto protokół z ostatniego posiedzenia Zarządu.
2. Przyjęto dwu nowych członków.
3. Ułożono listę kandydatów do prezydyum i do Zarządu na nowy rok administracyjny.
4. Przyjęto sprawozdanie p. Bala z czynności komitetu zjazdowego i omawiano sprawy zjazdu i wystawy.
5. Uchwalono oddać sprawę uporządkowania biblioteki bibliotekarzowi Towarzystwa, który sobie dobierze kogoś do pomocy a zarazem postanowiono wszystkie dzieła i czasopisma, nie dotyczące ściśle ludoznawstwa, wymienić lub sprzedać. (Przekazano nowemu Zarządowi).
6. Uchwalono w czasie zjazdu rozdawać odezwy z prośbą i zachęceniem do przystąpienia w charakterze członka do Towarzystwa.

Mieczysław Treter m. p.
zast. sekretarza.

Dr. Józef Kallenbach m. p.
prezes.

